

המצפון של המדינה

כשאו למרט נפל רבים צהלו, אך רק מעטים ידעו למי מגיעה תודה. למעלה מארבעים שנה ממקד אריה אבנרי את מבטו בפן אחד בלבד של הציבוריות הישראלית ונלחם בו בכל מאודו, בלי הנחות ובלי הבדל בין שמאל לימין – השחיתות הציבורית. בניגוד לרובנו, אין לו אשליות והוא יודע היטב כיצד מתנהלת המדינה

אדם צחי

"התבוסה" על שחיתות הליכוד, ו"זעקי ארץ מושחתת" המוקדש לדמותו של אהוד אולמרט. עד היום מפרסם אבנרי באתר האינטרנט של יואב יצחק עשרות טורים לוחמניים נגד פוליטיקאים ואישי ציבור שמנהלים יחסי הון, שלטון ועיתון. 26 תביעות דיבה הוגשו נגדו, והוא זכה בכולן. בלהיטות של נער בתיכון, ובעזרת משאבי אנוש ותקציבים של נער בתיכון, מנהל הפנסיונר הזה עשרות תיקים נגד חברי כנסת, שרים, ראשי ממשלות, ראשי עיריות ומנהלי חברות ענק. העייפות ממנו והלאה.

אבנרי רואה הכל

אנחנו נפגשים במשרדי תנועת אומ"ץ, בקומה השנייה של בניין ישן ברחוב לבונטין שבדרום תל אביב. שעת בוקר, וכבר קשה למצוא חנייה בחוף. אבנרי מוקף ניירות, טלפון שמצלצל מדי פעם, פקס וקפה. לא פשוט לראיין אותו. מדובר בעיתונאי מיומן, שועל ותיק בשדות הראיונות, בעל נוכחות חזקה. לאורך השיחה הוא חותר בעוצמה אל

אריה אבנרי מחפש מלחמות. כדון קיחוטה בכחול לבן, דוהר אבנרי אל טחנות הרוח הישראליות. מדי פעם הוא אפילו מצליח להפיל אחת, שמתמוטטת בקול רעש גדול. כך נפלה טחנת הרוח המכונה בפי העם "אולמרט" לאחר ארבעים שנה של מתקפות בלתי פוסקות, שהאחרונה שבהן היא הספר "זעקי ארץ מושחתת" (2008), שמתאר לאורך 511 עמודים את שחיתותו של מי שהיה, לדאבונו הלב, ראש ממשלת ישראל. אבנרי, עיתונאי חוקר בעברו הרומנטי ויר"ר תנועת אומ"ץ – אזרחים למען מנהל תקין וצדק חברתי ומשפטי – בהווה, חצה בשנה האחרונה את גיל השבעים. מאחורי בלורית השיבה שלו מסתתר רקורד מרשים: הוא הספיק לערוך תכניות תחקירים ב"קול ישראל", לכתוב כעיתונאי בכיר ב"ידיעות אחרונות" במשך ארבעים שנה, לכהן כיו"ר האיגוד של עיתונאי ישראל וכחבר נשיאות מועצת העיתונאות, להקים שתי עמותות למלחמה בשחיתות השלטונית (אמיתי ואומ"ץ), לכתוב למעלה מ-15 ספרים, ביניהם "הגביר" על השר אברהם שפירא, "המפולח" על שחיתות המערך,

"עד היום הגישו נגדי 26 תביעות דיבה,
באף אחת מהן לא הפסדתי". אריה אבנרי

האזורים שעליהם הוא מעוניין לדבר. שטף דיבורו מהיר מאוד, כמעט היפר אקטיבי, ובמהלכו נשלפים מזיכרונו שלא דוהה ("אף פעם לא הקלטתי ראיון. הכל זכרתי בראש") עשרות פרטים ושמות מן העבר הפוליטי. פה ושם הוא זורק הערות בדבר האופן שבו, לדעתו, יש לבנות את הכתבה. "אתה מבין אותי, אתה מבין על מה אני מדבר?", הוא אומר מפעם לפעם, כמו מסמך במרקר צהוב את הטקסט.

אידאולוגיה, מדיניות וביטחון".

זו לא חכמה גדולה להגיד את זה במבט לאחור.

נכון, אבל גם בעתיד הקרוב, אצל נתניהו, אני לא שולל את האפשרות שאם תיפתח נגדו חקירה פלילית הוא יפנה לתחום המדיני. הוא יכול לבקש את אהדת השמאל, ולפנות פתאום מאחזים או להסכים לעיקרון של שתי מדינות לשני עמים. הוא ייכנס לעימות עם הימין, אבל השמאל

"שרי ממשלה שהסתבכו בפלילים ימכרו את התושבים ביישובי הקבע ביהודה ושומרון רק כדי למלט את עצמם ולקבל את אהדת האינטלקטואלים והציבור הרחב"

יחבק אותו, המערכת המשפטית תהיה מרוצה, הפרופסורים באקדמיה יהיו מרוצים ואובמה יהיה מבסוט. בינתיים יבוא יועץ משפטי חדש שייקח לו זמן ללמוד את הכל ולהיכנס לעניינים.

שים לב, זו צריכה להיות הכותרת של הכתבה הזאת: תכתוב שאריה אבנרי אומר ששרי ממשלה שהסתבכו בפלילים ימכרו את התושבים ביישובי הקבע ביהודה ושומרון רק כדי למלט את עצמם ולקבל את אהדת האינטלקטואלים והציבור הרחב.

אין מניע אידאולוגי ברצון לגרש את תושבי יהודה ושומרון?

"המניע הוא אידאולוגי רק בחלקו. פינוי מאחזים הוא לדעתי עניין של שמירת חוק, ובעיניי זה לגיטימי. אבל מחר יכולים לבוא נתניהו, ליברמן או דן מרידור, ובקונסטלציה כזו או אחרת להציג תכנית לחילופי שטחים, לבטל את כל התכניות ליצירת רצף יהודי בירושלים או לבנייה באזור הר חומה, ולהגיד שמדובר בלחצים אמריקניים ובאימים שמדינת ישראל לא תקבל מהם נשק. תמיד ימצאו סיבות ביטחוניות ומדיניות. אם אנשים עדיין משלים את עצמם שיש מפלגות שפועלות על פי האידאולוגיה או על פי המצע שלהן כדי למלא אחר רצון ציבור הבוחרים, כדאי שיתעוררו".

באופן אירוני, ייתכן שדווקא אבנרי עצמו, שמגלה במהלך הראיון אהדה מסוימת כלפי תושבי יהודה ושומרון – ואולי לא, אלא שכעיתונאי ותיק הוא מייצר דימוי כזה למען קוראיו הימניים – שותף בעקיפין למהלכים ההרסניים של חקירה, ספיץ מדיני וגירוש: "דווקא אביגדור ליברמן עשוי לגרום לפינוי מיהודה ושומרון, כי אנחנו באומ"ץ מכינים לו תיק פלילי רציני. כשר חוץ הוא יכול פתאום להוציא שפן מהכובע, לומר שאנחנו מאבדים את התמיכה באירופה, להביא עובדות חצי נכונות, לנסח הכל בנייר עמדה, ולומר 'זה המצב'. אני מריח את זה באוויר. הוא ושרי ממשלה אחרים ישתמשו בקלף של יהודה ושומרון כדי ליצור מערבולת לטובתם. כמובן שיש גם דברים אמיתיים: הסכנה האיראנית, סוריה, הלחצים של אובמה והרצון להביא לשינויים, הכל אמיתי. אבל כולנו יודעים שתמיד יש באמריקה שדולות יהודיות, ועם ישראל למד במהלך ההיסטוריה את כל הפטנטים לדחות, לתמרן ולתרגל, להגיד ככה ולעשות הפוך. הסכנה היא פוליטיקאים חסרי חוט שדרה, ונתניהו מתחיל להצטייר בעיני ככזה. זה מפחיד אותי. אני רוצה שתושבי יהודה ושומרון יבינו בדיוק מה עומד בפניהם. אני רוצה לצלצל בפעמונים. שהתושבים יידעו שלא כל מה שאומרים להם זה עובדות, ולא תמיד מציגים להם במדויק את המצב. לפעמים יש תהליכים תת קרקעיים שמלווים בשיקולים זרים ואישיים".

עדיפות לדתיים

כמו אצל כולם, סבא של אבנרי היה רב. עם שיטת חינוך קצת שונה,

לפני כשלוש שנים נפגע אבנרי מעיתונאית שעלבה בו קשות. אסתי אהרונוביץ' מ"הארץ" ערכה עמו ראיון ארוך ומגמת, שבמהלכו ציטטה לא מעט עלומי שם ("מקורבים ל...", "בסביבתו של...") שהגדירו את אבנרי "הזוי". כידוע בצופן התקשורת השמאלני, המלה "הזוי" מהווה נשק סמיוטי שהופך את טענותיהם של הנתקפים ללא רלוונטיות ומדיר אותן מן השיח ה"שפוי". "הזוי" היא מלה נרדפת ל"מאוד לא משלנו, ועל כן אין צורך להתייחס אליו". אבנרי גמל לה בדרכו שלו, כשבספרו האחרון הגדיר אותה "עיתונאית סייענית":

אני מתקשה לסלוח לעיתונאים סייענים שגויסו כדי לחרף ולגדף אותי. הבולטים בהם: אסתי אהרונוביץ' מ"הארץ" שכינתה אותי "הזוי", וקובי אריאלי מ"מעריב" שהפך אותי ל"משיח צדק" ("זעקי ארץ מושחתת", עמ' 13).

לאורך כל השיחה נועץ בי עיניים דיוקן הענק שלו, התלוי על אחד הקירות במשרד הקטן, כאילו מזהיר אותי: אבנרי רואה הכל.

מצלצל בפעמונים

מאז ראשיתה של המדינה זרמו מים רבים בכנרת, בנהרות ובנחלים. אך המים הצלולים והזכים הפכו בהדרגה למים מעופשים, מזוהמים ועכורים. מדינת החוק שינתה את פניה לבלי היכר. ישראל חדלה מזמן להיות אור לגויים בתחומי ההגנות השלטונית וטוהר המידות. אורותיה המוסריים כבו מזמן, והעלטה השוררת בה מעיקה ומקוממת אזרחים טובים שחיים במציאות עגומה ולא נותר להם אלא להתרפק על העבר, שספק אם אי פעם יחזור ("זעקי ארץ מושחתת", עמ' 19).

"הדיון האידאולוגי והשחיתות השלטונית התערבבו לחלוטין", אומר אבנרי. "היום, פוליטיקאי שמסתבך בפלילים יכול בכמה צעדים לשנות את המצב הביטחוני ולסבך את המדינה במלחמה. הוא יכול להמציא אימים או להפוך אימים קיימים להיסטריים, וגם לשלוף פרויקטים מדיניים חדשים. אצל שרון זה היה ההתנתקות, אצל אולמרט ההתכנסות שלא הצליחה. כשמדברים על הסכנה האיראנית ומקצינים את המצב הביטחוני, מסיטים את תשומת הלב – גם של הציבור וגם של היועץ המשפטי לממשלה. כבר אמרתי למזוז שמדרדרים את המדינה למצב ביטחוני בעייתי כדי שלא יקבל החלטות בתיקים של אולמרט. כבר בעבר הרחוק, כשרצו להפחיד את הציבור אמרו 'ביטחון' וכולם עמדו דום. את התהליך הזה צריך לעצור. יש ליצור הפרדה מוחלטת בין ראש ממשלה ושרים שמסתבכים בחקירות שונות לבין

"דווקא אביגדור ליברמן עשוי לגרום לפינוי מיהודה ושומרון, כי אנחנו באומ"ץ מכינים לו תיק פלילי רציני. כשר חוץ הוא יכול פתאום להוציא שפן מהכובע. אני מריח את זה באוויר"

לתל אביב. הייתי בבני עקיבא, בשבט איתנים, ולמדתי בבית הספר הדתי ביל"ו. עד הצבא הייתי דתי, ובצבא הורדתי את הכיפה. אבל אני מגדיר את עצמי חודר אמונה ומסורתי לא פחות מאלה שהולכים עם כיפות".

מסתבר שהרקע הדתי של אבנרי רלוונטי ביותר להמשך חייו: "הייתי ילד קטן בירושלים וראיתי את הדתיים, כולם רבנים וצדיקים, מתפללים ללא הפסקה. כל אחד היה בשבילי סמל היושר והטוהר. כשגדלתי לעיתונאי וראיתי דתיים רמאים, זייפנים וגנבים, אמרתי: אלה יהיו הקליינטים הראשונים שלי. עד היום, כשאני נתקל באנשים דתיים מושחתים או באנשים דתיים שעוברים על החוק אני מתחיל לטפל בהם לפני כולם. מי שנבחר לשם שמים ובמקום זה עושה לביתו מקבל אצלי עדיפות ראשונה. כך היה גם בעבר, כשהייתי עיתונאי, וכך גם היום בתנועת אומ"ץ – אברהם שפירא, אריה דרעי, רפאל פנחסי, מנחם פרוש ואחרים קיבלו אצלי עדיפות".

כלפי הפוליטיקאים של הציבור הדתי לאומי אבנרי דווקא מגלה אהדה: "יש שני גופים פחות מושחתים במדינה: מרצ – שאצלם הייתה אמנם שחיתות, אך מועטה – והציונות הדתית לאומית, שם לא זיהיתי שחיתויות ברמות גבוהות או באופן שיטתי. עבדתי בשיתוף פעולה מלא עם אנשים כמו זבולון אורלב. דמויות חיוביות בפוליטיקה הישראלית". עוד דמויות חיוביות שמוצא אבנרי בין ענני הצחנה הפוליטית הם "ארבעת הישרים", שאותם ציין בטוריו "יומני אבנרי": ציפי לבני (קדימה), אופיר פינס (העבודה), רן כהן (מרצ) ואריה אלדד (האיחוד הלאומי). גם החשב הכללי לשעבר במשרד האוצר, ירון זליכה, זוכה ללא מעט תשבחות מפיו של אבנרי, וכמובן שאסור לשכוח את מבקר המדינה מיכה לינדנשטראוס.

על חבל דק

במהלך שירותו הצבאי אבנרי היה כתב צבאי בשבועון "במחנה" ובביטאון חיל האוויר, שם צבר את ניסיונו העיתונאי הראשון. לאחר שהשתחרר ערך תכניות תחקירים ב"קול ישראל", ושידר לעתים חדשות ב"גלי צה"ל". במקביל לזן בן אמוץ, שימש אבנרי מראיין בערבי הראיונות הראשונים ששודרו בטלוויזיה. "בזמנו פתחו אנשי הליכוד מועדון חברתי בשם 'היקב', שאמור היה להוות משקל נגד למועדון 'צוותא' של השמאל. ראיתי את הלגלוג ואת השטנה של התקשורת: 'איך הם מעזים? אפסים, כלומניקים', אמרו עליהם. יש סטיגמה במדינה הזו שכל היושר, האינטלקט והכשרון מתרכזים בצד השמאלי של המפה – הפוליטי, האקדמי והתרבותי – ואילו הקיצוניות והשחיתות נמצאות בצד השני. כל חיי נאבקתי נגד מגמה זו. התקשרתי ביוזמתי למיכאל רייסר מהליכוד ואמרתי לו שאני מוכן להופיע בהתנדבות כמראיין. אני אומר לך את זה בצניעות, הייתי מראיין טוב. ראיינתי את אנשי

"כשאני נתקל באנשים דתיים מושחתים או באנשים דתיים שעוברים על החוק אני מתחיל לטפל בהם לפני כולם. מי שנבחר לשם שמים ובמקום זה עושה לביתו מקבל אצלי עדיפות ראשונה"

'היקב' במלון הילטון. אחר כך 'היקב' כבר עמד על הרגליים. עשיתי את זה לא מתוך הזדהות עם הימין, אלא כדי להוכיח לשמאל שאני נגד המגמה הזאת".

וכדי למנוע טעות הוא מוסיף: "אף אחד לא מכיר את הדעות

אבנרי היה יכול אולי להיות ספון היום בבית המדרש של סאטמר, רכון על גמרא נושנה במקום על בג"צים ותלונות: "גדלתי בירושלים, במשפחה חרדית בשם זלוטניק. סבא שלי מצד אבא היה חסיד גור, ובני המשפחה של אמי היו חסידי סאטמר, פאות והכל. בגיל 12 עברנו

כשד, פיקח, שנון, נואם טוב, מהיר וחרף מחשבה, בעל יכולת
אלתור ותמרון ... אבל כנגד זאת, אולמרט מושחת ברמה הכי
גבוהה ששחיתות יכולה להופיע. נוכל מדופלם, עבריין סדרתי,
רודף בצע חולני, שקרן כרוני. פיו ולבו לעולם לא היו שווים.
הוא אדם כוחני, חסר מעצורים, בוגדני, אינטרסנט ("זעקי ארץ
מושחתת", עמ' 97).

השקעת מאמצים אדירים בהפלתו של אהוד אולמרט, שאותו אתה מצייר כסמל השחיתות השלטונית בישראל. מה הפך אותו לכזה?

"אולמרט הוא משל להסתאבות הישראלית ברמות הכי גבוהות.
ארבעים שנה אני מנסה לעצור את האיש הזה, לבלום אותו, ולא
מצליח. הוא קנה את העיתונאים בישראל, הוא אלוף ביחסי הון,
שלטון ועיתון, הוא סידר לאנשי הנהלת
העיתון הלוואות וסובסידיות כדי שיהיו
לטובתו. כבר בספר 'התבוסה', שיצא ב-93',
האשמתי אותו בשורה של האשמות כבדות
מאוד בפרשת חשבונות המס. אבל החקירה
התנהלה בהמשכים ובקצב איטי להדהים.
האחריות שהוטלה על שני גזברי הליכוד,
אהוד אולמרט ומנחם עצמון, נפלה בסופו
של דבר על עצמון בלבד, ואולמרט נשאר
בחוק. שאלתי את דורית ביניש, שהייתה
פרקליטת המדינה באותה תקופה, מדוע לא
הוגש כתב אישום נגד אולמרט, והיא אמרה:
'היו חסרות לנו כמה ראיות נגד אולמרט כדי
לצרף אותו לכתב האישום. אולמרט הוא
מאוד מתוחכם וקשה לשים עליו יד'. אבל זו
רק דוגמה. בשביל לספר באמת את הסיפור
של אולמרט אתה צריך לעבור על הספר
שכתבתי". אבנרי ניגש לארון שממוקם
בצדו השני של המשרד ושולף משם תיקיות
כחולות עבות – תיקי אולמרט. אי אפשר
להחמיץ את התרגשותו ואת הרעד בידיו
כשהוא מדפדף בין הדפים המוכרים לו כל

כך. כאילו מדובר באלבום תמונות שנוצר בקרבו תמונות נוסטלגיות
וסודות מרגשים. "אלה תיקי אולמרט שהכנתי במשך כל השנים. אתה
רואה? לקח לי ארבעים שנה להפיל בן אדם. תסתכל כאן", הוא מצביע
על מלים דהויים, מודפסות במכונת כתיבה על דפים דקים, "תראה,
ראש עיריית ירושלים, חקירה נגד אהוד אולמרט. שיבוש הליכי משפט.
הזמנה לדין. תלונה. עתירה להעמדה לדין על חשבונות המס של
הליכוד. חשד לביצוע עברות פליליות. אתה יודע מה קרה בסוף? הוא
הלך וקנה עדים שיעידו במשטרה".

כמה תלונות הגשת נגד אולמרט?

"כמעט ארבעים", זורק אבנרי וממשיך להעלות באוב את הדפים
הנושנים. "הנה, תראה, אלה תרגילי ההתחמקות של אולמרט עם
העניין הרפואי. והנה דבר חדש שלא פורסם – תלונה חדשה על
זה שהפרקליטים שלו עובדים בשבילו בחינם. זה שוחד. אולמרט
שילם לפרקליטים גרושים, ותמורת זה נתן להם עבודות בעיריית
ירושלים".

לכאורה, מדובר בחדשות מהביודעם. אולמרט נקבר תחת ערמה של
כתבי אישום, נמחק מהמפה הפוליטית, והפך לסתם מיליונר ישראלי

הפוליטיות שלי. גם בספרים שכתבתי יש איזון מוחלט. אם בשנת
79' הוצאתי ספר בשם 'המפולת' שבו תיעדתי את נפילת המערך,
הרי שב-92' כתבתי את 'התבוסה' על הליכוד, ויצחק שמיר יצא נגדי.
בפעילות שלנו באומ"ץ אנחנו משתדלים לא לתת הנחות לאף אחד.
כשם שנאבקנו באולמרט ובשרון, יש לנו כבר עכשיו תיק מוכן על
נתניהו. תסתכל אחורה ותראה את התיק על המדף. באתר של יואב
יצחק כבר כתבתי מכתב גלוי לשרה נתניהו".

אבנרי עוצר את השיחה ופונה למזכירה היושבת מעברו השני של הקיר:
"רוזי, שלחת ליואב יצחק את מה שביקשתי? תבררי שהוא קיבל". מה
היא שלחה ליואב, אני שואל את אבנרי, אבל הוא נוצר פיו ולשונו.
"אנחנו שולחים משהו ליואב יצחק ולמשטרה. כמה דברים מעניינים".

כדי להפוך לאפקטיבי ככל האפשר, מקיים אבנרי יחסי סימביוזה
מקצועיים עם העיתונאי יואב יצחק, בעל
האתר "News1". "את יואב יצחק אני
רואה כבן ברית וכתלמיד. מאחר שאני לא
עיתונאי פעיל, מגיעים אליי דברים שאני
מפנה ליצחק". יצחק, עיתונאי חוקר, מעביר
חומרים שמגיעים אליו לאבנרי, וזה מגיש
באמצעות עמותת אומ"ץ תלונות לגורמים
המתאימים – מבקר המדינה, היועץ
המשפטי לממשלה והמשטרה – ולעתים
אף עתירות לבג"ץ. בין דפי אתר האינטרנט
של התנועה ניתן למצוא עתירות שהגישה
אומ"ץ נגד אברהם פורז, אורי לפוליאנסקי,
הרב יונה מצגר, הוועדה למינוי דיינים,
אביגדור ליברמן, סאלח טריף, וכמובן, יקיר
התנועה אהוד אולמרט. לא מעט מהתלונות
של אבנרי הבשילו לחקירות משטרתיות,
נבדקו ואומתו על ידי מבקר המדינה, או
זירזו תהליכים משפטיים.

יואב יצחק מפרסם באתר שלו את התלונות
שמגיש אבנרי וגם את טוריו הקבועים
– "יומני אבנרי" ו"הערת אזהרה". סגנונם
הבוטה של הטורים אינו מותיר ספק: האיש

לא מפחד מתביעות דיבה. "בזמנו הצגתי תערוכה בשם 'על חבל דק'
בגלריה של עמליה ארבל. תליתי על חבלים עבים 22 תביעות דיבה
ועשרות מכתבי איום של משרדי עורכי דין. עד היום הגישו נגדי 26
תביעות דיבה, באף אחת מהן לא הפסדתי. נגד עמותת אומ"ץ הוגשו
עד היום שמונה תביעות דיבה, ולא הפסדנו בשום תביעה. כשכתבתי
את הספר 'זעקי ארץ מושחתת' אף אחד לא רצה להוציא אותו לאור.
כולם פחדו. פניתי לעורך דין וביקשתי שיבדוק עם חברת הביטוח
'לוידיס' אם הם יכולים לבטח את ההוצאה שתוציא את הספר לאור
מפני תביעות. הם אמרו שכן, אבל תמורת פרמיה גבוהה מאוד, ובתנאי
ששני עורכי דין יחתמו על כל עמוד בספר. בסופו של דבר הוצאתי
את הספר בלי ששום עורך דין חתם על תוכנו. אתה יודע למה? כי כל
מלה שם אמת". המו"ל שהסכים להוציא את הספר היה יקותיאל טפר,
"שעשה מה שסירבו אחרים לעשות".

הוא עוד ישוב

לאורך שנים רבות בחנתי את אולמרט בעיניים של ביוגרף.
אני מוכרח לציין שמדובר בפוליטיקאי משכמו ומעלה. מוכשר

"הציעו לי הרבה כספים מתחת לשולחן ולא התפתיתי, כי אין לי מחיר". אריה אבנרי

"אף אחד לא מכיר את הדעות הפוליטיות שלי. גם בספרים שכתבתי יש איזון מוחלט. בפעילות שלנו באומ"ץ אנחנו משתדלים לא לתת הנחות לאף אחד"

אני יודע מה הוא יגיד ומה הוא יעשה. כשאני רואה אותו בטלוויזיה אני צופה את התגובות שלו. הוא יעשה הכל כדי לעבור בשלום את מזוז. הוא יצטרך החלמה אחרי הניתוח שלו, מזוז ילך, יבוא יועץ משפטי חדש מבית מדרשו של ליברמן – שינסה גם לעזור לליברמן עצמו – ואולמרט יצא מזה. תראה, הוא מנסה ללכת על המסלול של

שלא מסוגל ליזום מלחמות או לפנות התנחלויות. אבל לדעת אבנרי הקמבק הגדול עודנו לפנינו: "תראה, אני מכיר את אולמרט ואני יודע שהוא יעשה תרגילים כדי לחזור לפוליטיקה. יש לי ראש של ביוגרף. כתבתי את הביוגרפיות של יצחק ספיר, דוד לוי ויעקב לוינסון, וגם את הביוגרפיה של השחיתות של אולמרט. אני מומחה לדמות שלו.

"אהוד אולמרט יטרטר את כל המערכת המשפטית: הוא יעשה את כל ההצגות, יקנה עדים, יצא נקי מכל התיקים שלו, יעשה הרבה כסף, ועוד שנה שנתיים, אחרי שהמשלה הזו תיפול, כפי שאני מעריך, הוא ינסה לחזור"

אילי הון שעברו עברות מס חמורות משלמים כופר לקופת המדינה, פעמים רבות מכספי החברה, במקום לעמוד לדין פלילי כאזרחים מן השורה. שמם לא מתפרסם ברבים ואין הרשעה פלילית. פטנט כזה אין בחו"ל. באמריקה, כל דבר כזה עולה עשרים שנות מאסר. לאחרונה גילתה הרשות להגבלים עסקיים את נושא העמלות שהבנקים השוו ביניהם כדי שלא תהיה תחרות. מדובר בעברות פליליות חמורות, ובתגובה רוצים לבטל את ההסכמים ולעשות הסדרים חדשים. הכל כאן רדוד מאוד.

"השחיתות הפוליטית פושה כבר שנים ארוכות. בהתחלה לא לקחו לכיס אלא למפלגה, וכשמקרים כאלה התגלו, נתנו מטבע הדברים הנחות ולא הענישו. עם הזמן זה התפתח. גם התקשורת בישראל

ברק ונתניהו שעשו לביתם וחזרו לפוליטיקה. ההבדל הגדול ביניהם הוא ששניהם עשו לביתם אחרי שעזבו את התפקיד, והוא עשה לביתו תוך כדי התפקיד. איש העסקים בני שטיינמן הוא הראשון שלקח את אולמרט למשרד שלו אחרי נפילתו מראשות הממשלה. זה אותו בני שטיינמן שאולמרט הטיס לרוסיה לפגישה בנושא עסקת גז ענקית כשהיה שר התמ"ת. תראה, חבל לך על הזמן", מאט אבנרי את קצב דיבורו, "צריך להקדיש לעניין הזה גיליון שלם של 'נקודה'. אהוד אולמרט יטרטר את כל המערכת המשפטית: הוא יעשה את כל ההצגות, יקנה עדים, יצא נקי מכל התיקים שלו, יעשה הרבה כסף, ועוד שנה שנתיים, אחרי שהמשלה הזו תיפול, כפי שאני מעריך, הוא ינסה לחזור לקדימה, להשתלט עליה בטענה שציפי לבני נכשלה פעמיים. אולי מופז יעזור לו".

ולמה ששאל מופז יעזור לו?

"כי מופז אף פעם לא יהיה מספר אחד. במדינת ישראל יש קונצנזוס סודי", רוכן לעברי אבנרי, "לא יהיה בישראל ראש ממשלה מעדות המזרח. את יצחק נבון חסמו, את דוד לוי חסמו. היו בישראל 14 ראשי ממשלות. היו נשיאים מזרחים, רמטכ"לים מזרחים, שרי ביטחון מזרחים, אבל ראשות הממשלה זה חוג סגור. בצורה מסתורית – או לא כל כך מסתורית – האיש מעדות המזרח נחסם ברגע האחרון". לשאלתי מדוע לדעתו זו המציאות עונה אבנרי תשובה מפתיעה: "תראה, אני לא רואה היום דמות מעדות המזרח שיכולה. תגיד לי אתה, אתה רואה דמות כזו שיכולה לסחוף אחריה המונים?". בתור בן עדות המזרח שבזה הרגע נשללה ממנו האפשרות הסבירה להיבחר לראשות הממשלה אני מתעצב אל לבי. אבל אבנרי מתרכז אל מול פניי המתכרכמות ונותן את אישורו לאחד מבני העדה: "אתה יודע מה, לגבי אשכנזי יכול להיות פוטנציאל. שמתי עליו עין הרבה זמן. אם הוא יתמיד, הוא יהיה דמות אידאלית לראש ממשלה. הוא דמות אידאלית של יושר". תודה לא-ל.

מה פירוש "מקרה גבולי"?

מציאות קשה, שכמותה לא ידענו בעבר, הולכת ומתהווה נגד עינינו. בשנים האחרונות נחשפו מקרים רבים שבהם ניצלו אנשי ציבור את מעמדם ואת כוח השררה כדי להיטיב עם עצמם... כישלונות כה רבים של אישי ציבור הם בעיניי תסמינים של מחלה, ואפשר שהסכנה הגלומה בהם אינה נופלת מכל סכנה ביטחונית קיומית אחרת... חמורה בעיניי לא פחות היא העובדה שהחברה בישראל מסתגלת אט אט לגילויי השחיתות, ומתייחסת אליהם כמעט בשוויון נפש. אפשר שהדבר נובע מחוסר אונים ומהיעדר אמונה ביכולת לשנות את המציאות, ואפשר שמקורו בדעה הרווחת בקרב הציבור כי בכירים שסרחו זוכים לגישה סלחנית (מתוך דברי השופט העליון אדמונד לוי, ציטוט פתיחה ל"זעקי ארץ מושחתת").

מדוע דווקא מדינת ישראל הפכה לסמל של שחיתות שלטונית?

"ההבדל המרכזי בין מדינת ישראל לבין מדינות אחרות הוא קודם כל הבדל בחומרת הענישה. תסתכל מה קורה עכשיו בבריטניה: חצי פרלמנט הולך הביתה, כשמה שהם עשו הוא בערך עשרה אחוז ממה שעושה כאן דליה איציק לדוגמה. בישראל, אם יש עונש, הוא קל מדי ומגיע מאוחר מדי. במדינת ישראל המציאו כל מיני פטנטים כדי לא להעניש אנשי ציבור: עסקות טיעון, שימועים, כופר. אתה יודע שבמדינת ישראל יש מיוחסים שיכולים לשלם כופר במקום לעמוד לדין?

סיפוק שתרמתי למדינה

שילמתי מחיר אישי כבד – אישי, כלכלי, מקצועי. טיפולתי במושכי החוטים ... התמודדתי עם ניסיונות ההפחדה והסחיטה ועם הפיתויים. עם הצעות השוחד בסכומים דמיוניים, ועם האימונים, המכתבים האנונימיים, החוקרים הפרטיים המופעלים נגדי, ניסיונות ההאזנה החוזרים ונשנים למכשירי הטלפון שלי, פריצות לביתי, למחשב שלי, הפצת שמועות זדוניות וניסיונות לחטט בחיי הפרטיים ("זעקי ארץ מושחתת", עמ' 10).

אריה, אתה ממורמר?

"אני נראה לך ממורמר? למה אני צריך להיות ממורמר? יש לי רגעי תסכול ויש לי רגעי שביעות רצון. אם הצלחתי להוריד את אולמרט, יש לי סיפוק. לא אישי, כמו שכתוב 'בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך'". אבנרי משהה את מבטו המחויך, בודק האם הציטוט המדויק מהזיכרון עשה את הרושם הראוי על המראיין חובש הכיפה היושב מולו, וממשיך: "סיפוק מזה שתרמתי למדינה, למאבק בשחיתות, שהוא דרך החיים שלי. אולם יש לי גם רגעי תסכול. פרשת ליברמן מתסכלת. אני יודע מי האיש, אני יודע מה הוא עשה, אני עוקב אחריו במשך עשר שנים, ועדיין לא הצלחתי.

"המנוע שלי הוא האמונה. אמונה בא-לוהים, אמונה ברצון לקיים את החוק. אני יודע שצדיק ורע לו רשע וטוב לו, ואני רואה הרבה

לא ממלאת את תפקידה ונגררת לאתרג פוליטיקאים ולשמור עליהם מבחוץ. היא מוכנה לתת הנחות, לוותר ולדחות חקירות עד אחרי הקדנציה, רק כדי שהפוליטיקאי המושחת ימשיך למלא את תפקידו הציבוריים וישם את התכניות שלו, כמו ההתנתקות או שתי מדינות לשני עמים". בספרו מונה אבנרי מספר אנשי תקשורת ש"העניקו שירותים שונים לאולמרט, החל מטיוח מעשי שחיתות שלו וכלה בהשתלחות באלה שחשפו מעשי שחיתות", וביניהם אמנון דנקנר, נחום ברנע, שמעון שיפר, אמנון אברמוביץ, אילנה דין, יואל מרקוס, אודי סגל, אילה חסון וכן כספית. את רפי גינת, עורך "ידיעות אחרונות" לשעבר וידידו הטוב של סמי עופר, הוא מתאר כ"חביבם של אילי ההון", זוקק לזכות תנועת אומ"ץ את חסימת דרכו לניהול מחלקת החדשות של ערוץ 2.

"בנוסף, הייתה ירידה הדרגתית ברמת היועצים המשפטיים. בהתחלה היו יועצים כמו חיים כהן ואהרן ברק, שעבדו כמו שצריך. בשלב הבא מונו אנשים כמו יוסף חריש, יצחק זמיר ואליקים רובינשטיין הרחמן, ולבסוף הגיע מני מזוז שבקושי מעמיד לדין. הוא בלע את הפתיון של המצב הביטחוני ופחד להגיש כתב אישום נגד אולמרט. אבל באופן כללי החוק הישראלי נדיב ורך כלפי אישי ציבור הרבה יותר מאשר במדינות אחרות".

למה דווקא בישראל? אולי בגלל שחסרה מסורת שלטונית ארוכה ומבוססת?

"במדינת ישראל המציאו כל מיני פטנטים כדי לא להעניש אנשי ציבור: עסקות טיעון, שימועים, כופר. אתה יודע שבמדינת ישראל יש מיוחסים שיכולים לשלם כופר במקום לעמוד לדין?"

מאוד אישי ציבור שגונבים ויוצאים מזה בשלום. אני שואל את עצמי למה אנשים שגנבו מיתומים ומאלמנות יוצאים בעסקות טיעון. יש לי מוטיבציה מילדות להילחם בשחיתות. הציעו לי הרבה כספים מתחת לשולחן ולא התפתיתי, כי אין לי מחיר. התפטרתי מידיעות אחרונות' בגלל השחיתות בתקשורת. שילמתי מחיר אישי כבד מאוד. אתה יכול לתאר לעצמך שגם במשפחה שלי לא כולם שבעי רצון. בזמנו, קצין בכיר במשטרה הודיע לי שקיבל מידע חסוי שקבוצה של אילי הון זרים וישראלים שכרו בחו"ל רוצח מקצועי שיחסל אותי בגלל חקירה שערכת על העסקים שלהם. יצאתי לחו"ל עם העיתונאי צדוק יחזקאלי כדי להוכיח את זה אבל לא הצלחנו, והוטל צו איסור פרסום על הפרשייה.

"תראה, כדי לעשות את מה שאני עושה צריך יכולת לאסוף מידע, אומץ לב נדיר, יכולות גבוהות של התבטאות בכתב ובעל פה, ויכולת הנהגה ושכנוע", אומר אבנרי. "לא פשוט להחזיק עמותה כמו אומ"ץ במשך חמש שנים רק על תרומות. בתנועה לאיכות השלטון יש 15 בעלי משכורות, ואצלנו משכורת וחצי, רק מתרומות, ומאתיים חברים".

לסיום הראיון אני מבקש מאבנרי העיתונאי, חושף השחיתות, טיפ מתוך ניסיונו הרב בנוגע למקצוע. אני מצפה לתשובה שמעלה על נס את העיתונות הלוחמת, האמיצה, כלבת השמירה של הדמוקרטיה, אבל אבנרי כבר הספיק כנראה ללמוד משהו מהחיים. "אין עתיד בעיתונות", הוא עונה, "תלמד משפטים או כלכלה, ואת העיתונות תעשה מהצד, כתוצר לוואי". ■

"ישראל היא מדינה צעירה שהתרכזו בה יהודים משבעים גלויות שלכל אחת הנורמות שלה", פוסק אבנרי וחוזר אל הסיווג העדתי המובהק, שלא לומר גזעני: "אני לא רוצה להיות גזען וכל זה, אבל היה שר בכיר בממשלה שכתבתי עליו ביוגרפיה, יוצא מרוקו. קוראים לו דוד לוי, והוא קיבל מתנות במהלך כהונתו. אמרתי לו, דוד, מה אתה מקבל מתנות? זה יהיה שוחד. אמר לי: הוא בא אליי בחג, הביא מתנה. אמרתי לו: אתה איש ציבור, אסור לך. אז באו מכל מיני גלויות עם נורמות התנהגות שונות. אצל אחד זו מתנה, אצל השני זה שוחד, אצל השלישי זו כבר דרך מקובלת.

"בנוסף לך, הגופים שעוסקים באכיפת החוק לא תמיד עושים עבודה מקצועית – המשטרה ומס הכנסה נתנו הנחות והקלות במשך השנים, והרף ירד כל הזמן. שמעון שבס, יועצו של רבין, עשה בזמנו עברות פליליות חמורות. בסופו של דבר בית המשפט העליון החזיר סעיף אשמה שעד אז לא היה בשימוש – הפרת אמונים. שבס הורשע בהפרת אמונים, אבל לא נכנס לבית סוהר.

"יש יד קלה ומדיניות רכה. אם היית יודע כמה ראשי ערים היו צריכים לעמוד לדין על קבלת שוחד, אבל פתאום לא היו מספיק ראיות נגדם, ופתאום טענו שהמקרה גבולי. מה נקרא גבולי? מה פירוש הביטוי הזה? אני לא עורך דין פלילי, ואני לא אתווכח על השאלה האם יש או אין מספיק ראיות. אבל אני כן דורש שבמקרים גבוליים, כמו המקרה של אולמרט בפרשת בנק לאומי, יעבירו את הנושא להכרעת בית משפט. שלא היועץ המשפטי או פרקליט המדינה יחליטו שאין ראיות, אלא השופטים שישבו ויעברו על החומרים בצורה יסודית".